

УДК 687.1 : 675.152 : 006.07

Н.В. ОМЕЛЬЧЕНКО, А.С. БРАЇЛКО

Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"

АДАПТАЦІЯ ЧИННОГО НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОДЯГУ ЗІ ШКІРИ

Наведено результати аналізу нормативних документів, що призначені для одягу зі шкіри. Виявлені суперечності та неузгодженості у чинних нормативних документах, надано пропозиції щодо їх усунення. Запропоновані шляхи удосконалення нормативної та методичної складової товарознавчої експертизи одягу зі шкіри.

Results of the analysis of technological reference and normative methodical documents used for quality identification of leather clothes are described. The contradictions and inconsistency in operating standard reference documents that are currently in force were revealed and objective proposals related to their elimination were offered. The ways of perfection of normative methodical documentation that regulate the leather clothes performance were proposed.

Ключові слова: одяг зі шкіри, нормативні документи, ідентифікація, експертиза.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. З метою забезпечення споживачів продукцією належної якості, виробникам та суб'єктам, що проводять торговельну діяльність і надають побутові послуги необхідно дотримуватися обов'язкових та рекомендованих вимог нормативних документів. При цьому нормативні документи виступають як інструменти забезпечення ефективного партнерства між виробником, замовником продукції та суб'єктом господарювання, що реалізує її споживачам чи/або надає послуги [1]. В експертній діяльності, в якій виникає потреба на ринку товарів та послуг, нормативні документи є необхідним засобом для забезпечення об'єктивності вирішення питань поставлених експерту. Для прийняття обґрунтованих рішень під час попереднього розгляду, організації та проведення товарознавчої експертизи і формулювання висновків, визначальним є наявність інформаційного забезпечення товару. Від останнього залежить прийняття рішення про можливість вирішення питань поставлених експерту чи відмова у їх розгляді.

У публікації [2] запропоновано алгоритм формування інформаційного забезпечення одягу зі шкіри, що забезпечує процедури ідентифікації та експертизи і може бути адаптованим для інших видів виробів із урахуванням їх особливостей. Під час формування інформаційного забезпечення, відповідно до вище вказаного алгоритму, необхідно систематизувати дані наведені у нормативних документах, стосовно одягу зі шкіри з метою подальшого використання їх у експертній діяльності.

Аналіз останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Неточність перекладу, використання у назві стандартів термінів, що не відповідають їх змісту призводить до випадків двозначного тлумачення термінів під час опису та ідентифікації продукції. Автор [3] звернув увагу на необхідність систематизації термінів, що використовуються для розпізнавання продукції, з метою скорочення їх числа. У статті [4] наведено основні нормативні документи, які регламентують вимоги, щодо швейних виробів. Означено необхідність уточнення основоположних стандартів та їх адаптації до сучасних вимог. Серед наведених [5] нормативних документів для моніторингу якості швейних виробів, відсутні посилання на одяг зі шкіри та натуральну шкіру (як матеріал для швейних виробів).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Через відсутність ґрунтовного дослідження нормативних документів, що мають відношення до одягу зі шкіри, актуальним є підбір, аналіз, систематизація та встановлення вимог нормативних документів, які належить використовувати під час проведення товарознавчої експертизи. Актуальність систематизації вимог нормативних документів та їх уточнення підтверджена вищевказаними пропозиціями авторів [3–5].

Об'єктом дослідження обрано побутовий верхній одяг зі шкіри у тому числі такий, що перебував у експлуатації, чи/або був підданий хімічному чищенню (далі – одяг зі шкіри), **предметом** – нормативні документи (що розповсюджуються на одяг зі шкіри), як одну із визначальних складових інформаційного забезпечення товару.

Робота виконана із застосуванням наступних методів: аналізу нормативних документів, необхідних для дослідження одягу зі шкіри; порівняння вимог міждержавних та національних нормативних документів; систематизації під час впорядкування, побудови взаємозв'язку нормативних документів та вибору вимог для проведення експертизи одягу зі шкіри; узагальнення для усунення невідповідностей та неузгодженості у нормативних документах.

Мета статті полягає у аналізі стану нормативного забезпечення призначеного для одягу зі шкіри та визначення напрямів його удосконалення для проведення товарознавчої експертизи одягу зі шкіри.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За результатами проведених в НДЦ "Незалежна експертиза" ПУЕТ консультацій споживачів та товарознавчих експертів, в тому числі одягу зі шкіри, виявлені окремі суперечності та неузгодженості у нормативній документації, а також відсутність значної частини інформації необхідної для проведення

експертизи. Означене уповільнює і ускладнює проведення товарознавчої експертизи, а у деяких випадках робить неможливим проведення окремих видів досліджень (тобто не дозволяє відповісти на поставлені в експертизі питання).

Для вирішення окреслених проблем:

- а) підібрано нормативні документи, що мають відношення до одягу зі шкіри;
- б) систематизовано їх на групи вимог до: термінів та визначень; класифікації; номенклатури показників якості; технічних вимог; маркування; пакування; транспортування та зберігання; експлуатації; догляду; методів дослідження та вимог щодо їх проведення; методів контролю якості;
- в) проаналізовано наведені групи нормативних документів, визначено неузгодженості та суперечності. У попередніх публікаціях [6–9] наведено результати аналізу вимог нормативних документів та подано пропозиції що стосуються усунення суперечностей та удосконалення: термінів та визначень (стосовно класифікаційних угруповань одягу зі шкіри та тлумачення і використання термінів дефектів одягу зі шкіри) [6, 7]; класифікації одягу зі шкіри [6]; класифікації дефектів одягу зі шкіри [7]; маркування символів щодо догляду [8]; рекомендацій щодо догляду [8, 9];
- г) за результатами аналізу нормативних документів, відібрано ті, які можливо використовувати під час проведення товарознавчої експертизи;
- д) із відібраних нормативних документів систематизовано дані для наповнення баз даних для проведення товарознавчої експертизи одягу зі шкіри.

Для попередження двозначного тлумачення та розуміння термінів наведених у нормативних документах [10–13], наведемо наявні у них неузгодженості, проблеми систематизації термінів, а також пропозиції щодо їх усунення:

- на території України одночасно діють міждержавний стандарт ГОСТ 3123-78 “Производство кожевенное. Термины и определения” [10] та національний стандарт ДСТУ 2433-94 “Виробництво шкіряне. Терміни та визначення” [11]. Не зважаючи на те, що назва міждержавного [10] та національного [11] стандарту тотожні, їх інформаційне наповнення різне, адже частина термінів із ГОСТ 3123-78 [10] відсутня у ДСТУ 2433-94 [11] та перенесена до ДСТУ 2341-94 “Шкіра. Терміни та визначення” [12];

- змістовне наповнення ДСТУ 2341-94 [12] не відповідає його назві, адже окрім термінів та визначень, що стосуються шкіри, наявний розділ “Вади шкіри та шкіри”. Так, у розділі 3 “Види шкіряної сировини” у пп. 3.27; 3.30; 3.31; 3.34-3.41 – надано терміни та визначення, що стосуються процесів шкіряного виробництва (за аналогією пп. 59; 62; 63; 66-73, розділу “Види кожевенного сырья” ГОСТ 3123-78, а терміни у пп. 3.33; 3.42; 3.43 стосуються контролю процесів шкіряного виробництва (за аналогією пп. 65; 74; 75, розділу “Виды кожевенного сырья” ГОСТ 3123-78). Отже, не зважаючи на розмежування термінів міждержавного стандарту [10] у національних [11, 12], проблеми систематизації термінів [10] не усунуто. Враховуючи вищенаведені неузгодженості щодо систематизації термінів, доцільно перенести до ДСТУ 2433-94 [11] у розділ:

5 Процеси шкіряного виробництва – терміни та визначення розділу 3 пп. 3.27; 3.30; 3.31; 3.34-3.41 ДСТУ 2341-94 [12];

6 Контроль в технологічних процесах – терміни та визначення розділу 3 пп. 3.33; 3.41; 3.42 ДСТУ 2341-94 [12];

- тлумачення терміну “швейний виріб” у [13] подати як запропоновано у [6], а саме – виріб, виготовлений із різних матеріалів (за винятком натурального та штучного хутра, трикотажних полотен), призначений для одягу або білизни;

- у п. 5.42 ДСТУ 2341-94 [12], встановлено термін “шкіра зі спилку”. А тому у терміні та його визначенні, наведеному у п. 9 ДСТУ 2027-92 [13], доцільно внести уточнення, а саме термін “спілок”, замінити на “шкіра зі спилку”;

- у визначенні терміну “пухкість шкіри” п. 4.44 ДСТУ 2341-94 [12] наявне трактування іншого дефекту “пухлинуватість”, як переклад терміну “отдушистость”, наведеному у п. 4.59 ДСТУ 2341-94 [12]. Що призводить до неоднозначності трактування окремих термінів дефектів шкіри.

У ДСТУ ГОСТ 31293:2009 “Одеж зі шкіри. Загальні технічні умови” (ГОСТ 31293-2005, IDT) [14], виявлено наступні невідповідності:

- у національному вступі наведено заміни міждержавних стандартів на національні з розділу 2 “Нормативные ссылки”, однак не зазначено, що на заміну ГОСТ 1875-83 розроблено національний стандарт ДСТУ 3115 [15]. Останнє призводить до посилання у розділі 3 “Термины и определения” на ГОСТ 1875-83. Окрім того не зазначено, що одночасно з міждержавним стандартом [10] діє два національних [11-12]. Аналіз яких наведено вище;

- У п. 5.2.1 назва таблиці 1 Норми міцності та фізико-хімічні показники шкір для швейних виробів, не відповідає своєму змісту, бо не містить жодного фізико-хімічного показника.

- У п. 5.2.1 наведено вимоги до матеріалів, зокрема в таблиці 1 – норми міцності та фізико-механічних показників шкір для швейних виробів. Враховуючи позначення ступеня відповідності (IDT) – національний стандарт [14] є ідентичним міждержавному ГОСТ 31293-2005 “Одежда из кожи”. Общие технические условия, а тому наведені норми з таблиці 1 узгоджені з нормами ГОСТ 1875-83 “Кожа для одежды и головных уборов”. Технические условия. Проте на території України ГОСТ 1875-83 замінений на ДСТУ 3115-95[15]. Однак норми на фізико-механічні показники для швейних виробів ДСТУ 3115-95[15], не

є ідентичними ДСТУ ГОСТ 31293:2009 [14].

- У розділі 7 Методи контролю та досліджень, наведено посилання на міждержавні стандарти (ГОСТ 4103-82 Изделия швейные. Методы контроля качества; ГОСТ 938.11-69 Кожа. Метод испытания на растяжение; ГОСТ 938.29-77 “Кожа. Методы испытаний устойчивости окраски кож к сухому и мокрому трению” відповідно до вимог яких, контроль, зокрема, фізико-механічних показників шкіри, що використовується для пошиття одягу, можливо провести тільки до його виготовлення. Проте під час експлуатації одягу, можливий прояв чи/або утворення різних дефектів, наприклад, нестійкість пофарбування, передчасне руйнування матеріалу виробу тощо. Останнє призводить до того, що споживач не в змозі використовувати одяг за призначенням. Для встановлення ймовірних причин, що призвели до втрати якості виробу, необхідне проведення досліджень хімічних та фізико-механічних показників шкіри, з якої виготовлено одяг. На даний час, через відсутність затверджених методів контролю шкіри в готовому виробі, їх неможливо провести. Означене підтверджує актуальність розроблення, апробацію та впровадження методів дослідження шкіри у готовому одязі (із зазначенням правил відбору проб, норм показників, відсотків втрати якості для шкіри, яка перебувала у експлуатації, чи/або піддавалася хімічному чищенню).

У ГСТУ 201-03-96 “Одяг і предмети домашнього вжитку після хімічної чистки. Загальні технічні умови, в галузі використання” відсутнє посилання на шкіру, наявні лише посилання на замшу, велюр та спілок. Для однозначного розуміння та застосування термін “спілок”, варто замінити на “шкіри із спилку”, згідно з п. 5.42 ДСТУ 2341-94 [12]. Враховуючи те, що одяг зі шкіри піддають хімічному чищенню [7–9], до переліку видів матеріалів (наведених у галузі використання ГСТУ 201-03-96) доцільно додати натуральну шкіру.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами проведеного аналізу та даними, наведеними у попередніх публікаціях [2; 6–9], встановлено чинні нормативні документи на одяг зі шкіри не адаптовані для проведення експертизи одягу зі шкіри. Отже, для забезпечення проведення товарознавчої експертизи, актуальним є розроблення:

- словника ознак одягу зі шкіри (який буде вміщувати бази термінів та визначень, для однозначного їх тлумачення та використання);
- методів дослідження хімічних та фізико-механічних показників шкіри в готовому одязі (окремо: нового, такого, що перебував у експлуатації чи/або був підданий хімічному чищенню);
- методик проведення експертизи одягу зі шкіри (нового; такого, що перебував у експлуатації чи/або був підданий хімічному чищенню);
- методик оцінювання одягу зі шкіри (нового; такого, що перебував у експлуатації чи/або був підданий хімічному чищенню).

Розробка та затвердження відповідних методик у НДЦ “Незалежна експертиза” дозволять на належному рівні проводити повний спектр досліджень, пов’язаних з експертизою одягу зі шкіри та його оцінкою.

Література

1. Фортуна В.П. / Анализ современных тенденций при стандартизации и сертификации / В.П. Фортуна, А. В. Просвирицын // Кожевенно-обувная промышленность, 2007. – № 1. – С. 36.
2. Омельченко Н.В. Алгоритм формирования информационного обеспечения для проведения экспертизы одежды из кожи / Н.В. Омельченко, А.С. Браїлко // сб. междунауч. науч.-практ. конф. [“Инновационные технологии: приоритетные направления развития”], (Белгород, 12–14 апреля 2011 г.) / БУПК при тех. поддержке фирмы «Майкрософт РУС» (Москва). – Белгород, 2011.
3. Ермолаев Б. Упорядочение терминологии для идентификации промышленной продукции [Электронный ресурс] / Б. Ермолаев, Г. Варанкина // Стандарты и качество. – Режим доступа : <http://gia-stk.ru/stq/adetail.php?ID=35846>
4. Кирилова Л.И. О совершенствовании нормативной базы швейной отрасли / Л.И. Кирилова, Л.Ф. Ветошина // Швейная промышленность, 2000. – № 5. – С. 43–44.
5. Савчук Н. Г. Особливості формування номенклатури показників для моніторингу якості швейних виробів / Савчук Н.Г. // Легка промисловість, 2007. – № 4. – С. 52–53.
6. Браїлко А.С. Класифікація одягу зі шкіри як складова побудови моделі розпізнавання, призначеної для проведення ідентифікації та товарознавчої експертизи / А.С. Браїлко // Товарознавство та інновації : зб. наук. пр. Вип. 2 / Голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С. 257–266.
7. Браїлко А.С. Создание классификатора дефектов одежды из кожи на основе априорной и апостериорной информации / А. С. Браїлко, Н. В. Омельченко : материалы III междунауч. науч.-практ. конф. [“Управление торговлей: теория, практика, инновации”], (Москва, 11 ноября 2010 г.). – М. : Российский университет кооперации, 2010 г. – С. 48–52.
8. Браїлко А.С. К вопросу о потребительской маркировке одежды из кожи / А.С. Браїлко, Н.В. Омельченко : сб. Междунауч. науч. конф. профессорско-преподавательского состава, сотрудников и аспирантов вузов России и зарубежных стран по итогам НИР в 2009 г. [«Современные формы взаимодействия общества, кооперации и государства в период модернизации»], (Москва, 5 февраля 2010 г.). – М. : Российский университет кооперации, 2010 г. – С. 51–54.

9. Браїлко А.С. Проблеми вдосконалення інформаційного забезпечення споживачів одягу зі шкіри / А.С. Браїлко, Н.В. Омельченко // Товари і ринки [Текст] : міжн. наук.-практ. журн. / засновник Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. – № 1. – С. 7–12.
10. Производство кожевенное. Термины и определения : ГОСТ 3123-78. – [Чинний від 1979-07-01]. – М. : Издательство стандартов, 1978. – 39 с. (Міждержавний стандарт).
11. Виробництво шкіряне. Терміни та визначення : ДСТУ 2433-94. – [Чинний від 1995-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1995. – 47 с. (Національний стандарт).
12. Шкіра. Терміни та визначення : ДСТУ 2341 – 94. – [Чинний від 1995-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1994. – 66 с. – (Національний стандарт України).
13. Вироби швейні й трикотажні. Терміни та визначення : ДСТУ 2027-92. – [Чинний від 1993-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1992. – 22 с. – (Національний стандарт України).
14. Одяг зі шкіри. Загальні технічні умови (ГОСТ 31293-2005, IDT) : ДСТУ ГОСТ 31293:2009. – [Чинний від 2009-07-01]. К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 10 с. (Національний стандарт).
15. Шкіра для швейних виробів. Загальні технічні умови : ДСТУ 3115-95. – [Чинний від 1996-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 1995. – 29 с. – (Національний стандарт України).

Надійшла 15.11.2011 р.

Рецензент: д.т.н., проф. В.М. Товт

УДК 687.13:687.152:159.9.072

Ю.Б. КОКОЯЧУК, О.М. ТРОЯН
Хмельницький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ СКАУТСЬКОГО ФОРМЕНОГО ОДЯГУ

У статті досліджено тип темпераменту дітей та обґрунтовано доцільність врахування психологічних особливостей при проектуванні скаутського форменого одягу. Виявлено здатність цього одягу корегувати негативні риси характеру дітей.

The article deals with an investigation of children's type of temperament and expedience account of psychological features at planning of scout uniform. Ability of this clothes to correct negative traits of childrens character are found out.

Ключові слова: тип темпераменту, скаут, скаутський формений одяг.

Постановка проблеми

Важливим і невід'ємним елементом для сучасної людини є її одяг. Сьогодні питання, пов'язані зі створенням якісного одягу, цікавлять не лише фахівців галузі легкої промисловості та торгівлі, а й спеціалістів у сфері іміджології та психології, які визнають, що за допомогою одягу можна досягти психологічної корекції, змінювати самопочуття, настрої, манери людини і, навіть, її характер, впливати на зібраність, а також налаштовувати на різні життєві ситуації. Не менш важливим є те, що одяг здатний корегувати поведінку людини відповідно до його призначення: святковий одяг створює піднесений настрій, домашній – розслаблює, формений одяг – мобілізує, організовує, сприяє підтягнутості.

Одним із різновидів форменого одягу є формений одяг скаутських організацій («Пласт», «СПОК», «Організація українських скаутів» та інші), що сьогодні активно діють в Україні та об'єднують тисячі людей, більшість з яких – діти та підлітки. Особлива вразливість дітей та підлітків, зумовлена вегетативною, функціональною та психологічною нестабільністю дитячого організму, та специфіка виховно-психологічних функцій скаутського форменого одягу (СФО) (розвиток корпоративного духу, об'єднання, дисциплінація та мобілізація скаутів, формування у них почуття гордості, відповідальності та патріотизму) вимагають адресного підходу в питаннях його проектування. Для цього необхідним є дослідження психологічних особливостей споживача. Тому актуальним є визначення домінуючого типу темпераменту сучасних дітей, з'ясування негативних рис характеру типів темпераменту та виявлення можливості корегування цих негативних рис одягом, зокрема СФО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідження, проведені науковцями України та Росії [1–5] доводять необхідність врахування психологічних особливостей споживача при проектуванні якісного дитячого одягу. У роботі [1] Л. В. Ларькіна проаналізувала загальні закономірності психологічного розвитку дітей та дослідила особливості сприйняття характеру кольору, композиційних ознак, властивостей та колористичних переваг дітей в одязі.

Автор роботи [2] описує специфіку психології дітей молодшого шкільного віку та стверджує, що коли шкільний одяг викликає у дитини позитивні емоції та радісний настрій, він може бути мотивацією до покращення успішності в навчанні. Е. А. Дікунова [3] на основі досліджень психологічного розвитку дітей різних вікових груп наголошує, що діти молодшого шкільного віку позитивно сприймають формений одяг, оскільки вони гордяться належністю до шкільного колективу, а учні старших класів навпаки – негативно ставляться до шкільного форменого одягу, що стримує їхню індивідуальність та відмежовує від дорослих.